

There are no translations available.

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Ο Δήμος Δίου - Ολύμπου
σας προσκαλεί στα εγκαίνια της έκθεσης του Γιάννη Μεγαλόπουλου

Ο ΟΛΥΜΠΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΛΙΤΟΧΩΡΟ ΣΤΟΥΣ ΧΑΡΤΕΣ

στα πλαίσια του εορτασμού των 100 ετών από την πρώτη ανάβαση
στην κορυφή του Ολύμπου.

Η έκθεση στηρίζεται στο αρχαιολογικό υλικό από χάρτες
σπουδαίων χαρτογράφων της περιόδου 1570-1944.

Ο Δήμαρχος

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Χώρος: Στο ισόγειο του Πολιτιστικού Κέντρου Λιτοχώρου
Εγκαίνια έκθεσης Σάββατο 11/5/2013 - Ώρα 20:00
Διάρκεια έκθεσης από 8/5/2013 - 19/5/2013 Ώρα 9:00 - 14:00

Με την ευκαιρία της έκθεσης
«Ο ΟΛΥΜΠΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΛΙΤΟΧΩΡΟ ΣΤΟΥΣ ΧΑΡΤΕΣ»
ΤΟ ΛΙΤΟΧΩΡΟ ΕΠΙ... ΧΑΡΤΟΥ (Α')

Μια απεικόνιση του χώρου από τον 16ο μέχρι τον 19ο αιώνα
γράφει ο Σωτήριος Δ. Μασταγκάς

Ο χάρτης είναι μια συμβολική αναπαράσταση του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος που βρίσκεται γύρω μας. Είναι μια απεικόνιση του χώρου, η οποία επιτρέπει να αντλούμε πληροφορίες και να βγάζουμε συμπεράσματα χρήσιμα στην καθημερινή ζωή. Ο χάρτης είναι πολύτιμο εργαλείο για να εντοπίζουμε τόπους στην επιφάνεια της γης, για να ταξιδεύουμε, αλλά και για να παίρνουμε αποφάσεις που σχετίζονται με τον χώρο.

Ενδεικτικά, οι χάρτες παρέχουν πληροφορίες για τη γεωγραφική θέση των σημείων του χώρου, για τα φαινόμενα και τις λειτουργίες που συμβαίνουν σ' αυτόν και για τις σχέσεις μεταξύ της θέσης ενός σημείου και των φαινομένων. Χωρίζονται, ανάλογα με το είδος των πληροφοριών που παρέχουν, σε δύο μεγάλες κατηγορίες: Στους τοπογραφικούς ή γενικούς (γενικής χρήσης) και στους ειδικούς ή θεματικούς.

Η μεγάλη διαδρομή των χαρτών και της χαρτογραφίας είναι άρρηκτα δεμένη με την ιστορία και παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον εξαιτίας του πρακτικού ρόλου, της τεκμηρίωσης και της μεταφοράς γνώσης. Από ιστορικής απόψεως ο χάρτης είναι μια πρώτη έκφραση του ανθρώπου για επικοινωνία με τον χώρο και το περιβάλλον. Μετά τους Αιγύπτιους περί το 3.000 π.Χ. περίπου, οι αρχαίοι Έλληνες ήταν οι πρώτοι που έδωσαν επιστημονική διάσταση στη χαρτογραφία, όμως έως τον 6ο π.Χ. αιώνα η γεωγραφία και η ιστορία βρίσκονταν πάνω στο κοινό άρμα του μύθου. Οι κατακτήσεις του Μεγάλου Αλεξάνδρου προώθησαν τη

χαρτογραφία, αλλά η κατάκτηση του μεσογειακού χώρου από τους Ρωμαίους έβαλε τέλος στην άνθησή της. Μετά την «απουσία» της, που κράτησε για περίπου 15 αιώνες, οι Γενουάτες τον 14ο αιώνα σχεδίασαν και χρησιμοποίησαν τους πορτολάνους, ναυτικούς χάρτες που αποτέλεσαν τους προγόνους των σημερινών χαρτών. Οι εξελίξεις που σημειώθηκαν τον 16ο και 17ο αιώνα στις επιστήμες, στην τεχνολογία, στα γράμματα και στις τέχνες και ιδιαίτερα η επιρροή που είχαν τρία σημαντικά γεγονότα της περιόδου, όπως οι μεγάλες γεωγραφικές ανακαλύψεις, η τυπογραφία και η γνωριμία με την Πτολεμαϊκή Γεωγραφία, καθόρισαν τη διαδρομή της χαρτογραφίας. Από τον 19ο αιώνα η επιστήμη αυτή πήρε μια όλο και περισσότερο τεχνική διάσταση, μορφή και περιεχόμενο.

Η αρχαία μικρή κώμη Πίμπλεια ήταν κτίσμα των Πιέρων, αλλά περίφημη και φημισμένη ως ιερά πόλις χάρη στη σχέση της με τον ορφικό μύθο και ως χώρα της λατρείας των Μουσών. Η διαδομένη παράδοση και οι αρχαιολόγοι τοποθετούν την Πίμπλεια πλάι στον Ενιπέα ποταμό, στην περιοχή του Λιτοχώρου, από τα νερά του οποίου κάποτε καταστράφηκε. Όλες οι ενδείξεις οδηγούν στο συμπέρασμα ότι ο ακριβής χρόνος της ίδρυσης του οικισμού του Λιτοχώρου τοποθετείται μέσα στον 14ο αιώνα. Το ίδιο το όνομα «Λιτόχωρο» αναφέρεται πρώτη φορά το 1543 σε τουρκικό έγγραφο που δίνει άδεια στον Άγιο Διονύσιο να επισκευάσει τη μονή της Αγίας Τριάδος στον Όλυμπο: «εν τω βακουφικώ χωρίω Λιτόχωρον της υποδιοικήσεως (καζά) Λαρίσσης και Τρικκάλων...». Η κωμόπολη Λιτόχωρο βρίσκεται στη θέση της Πίμπλειας, ήτοι παρά την έξοδο του Ενιπέως και επί της δεξιάς όχθης αυτού.

Σε χάρτες της Μακεδονίας και σε πορτολάνους (ναυτικούς χάρτες) τουλάχιστον από τον 16ο αιώνα, η Lissa (ή Lisa, Lysa και Lissa portus) ταυτίζεται με το Λιτόχωρο, το πιο σημαντικό πλέον κέντρο του μακεδονικού Ολύμπου τα νεότερα χρόνια, κληρονόμου του ρόλου του βυζαντινού Πλαταμώνα και του ρωμαϊκού Δίου. Η λέξη είναι αρχαία ελληνική, η ρίζα είναι ομηρική (λιν, λιτή, λιτός) και έχει την έννοια του λείου βράχου, της γυμνής πέτρας ή του γκρεμού. Λισσός-ή-όν, (λείος, φαλακρός, απότομος, υψηλός, κατά τον Ησύχιο).

Παρατίθενται κατά χρονολογική σειρά οι χάρτες στους οποίους απεικονίζεται το Λιτόχωρο από τον 16ο έως τον 19ο αιώνα.

1. G. MERCATOR, Atlas Sive cosmographicae Meditationes, 1590 και J. JANSSONIUS, 1638, Macedonia, Epirus et Achaia. Αναφέρεται η «Lisa».
2. R. and J. OTTENS, Atlas sive geographia compendiosa, Άμστερνταμ 1675, Carte de la Grece (Χάρτης της Ελλάδας με αρχαία και νέα ονοματολογία). Απεικονίζεται η «Lissa».
3. NICOLAS VISSCHER, Exactissima Totius Archipelagi nec non Graecia tabula. Greece, Peloponnese, Aegean, Crete. Amsterdam 1680. Στη θέση του Λιτοχώρου υπάρχει η «Lisa».
4. G. and L. VALK, Atlas Nouveau, 1683, Χάρτης της Νέας Ελλάδας και του Αρχιπελάγους. Αποτυπώνεται η «Lisa».
5. GIACOMO CANTELLI DA VIGNOLA, Mercurio Geographico, έκδοση G. G. Rossi, Ρώμη 1689, Χάρτης της Μακεδονίας, Ηπείρου, Λειβαδιάς (Στερεάς Ελλάδας), Αλβανίας και Ιωαννίνων (Θεσσαλίας). Υπάρχει η «Lysa».
6. M. V. CORONELLI, Atlante Veneto-Isolario, Βενετία 1690, Parallelo Geographico dell' anticocol moderno Arcipelago (Χάρτης του Βορείου Αρχιπελάγους). Απεικονίζεται η «Lissa» και το «Lissa portus».
7. B. WEIGELIUS, Graecia nova tabula, 1705. Στην περιοχή του Λιτοχώρου υπάρχει η «Lisa».
8. P. MORTIER, Atlas minor, Άμστερνταμ 1708, Χάρτης της Μακεδονίας, πατρίδας του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Απεικονίζονται η «Pimplya», η «Lisa» και το «Lisa portus».

9. ABBE BAUDRAND, *La Grece tiree des memoires*, Paris 1716. Στον χάρτη αυτό υπάρχει η «Lyssa».
10. BARBIE DU BOCAGE, *Thessaly for the travels of Anacharsis*, 1788. Στην περιοχή του Λιτοχώρου υπάρχει η «Pimpleia» και ο «Enipee» Ενιπέας.
11. FRANZ JOHANN JOSEPH VON REILLY, *Das Aegaeische Meer Heute der Archipelagus oder das Insel-Meer*, Vienna 1789. Στον ωραίο χάρτη του Αιγαίου Πελάγους αποτυπώνεται η «Lisa» στην περιοχή του Λιτοχώρου.
12. ΧΑΡΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, του Ρήγα Βελεστινλή, 1796-1797, Βιέννη. Στο σπουδαίο αυτό έργο αποτυπώνεται το «Λιτόχωρο» και ο «Άγιος Διονύσιος».
13. BOWLES AND CARVER, *Bowle's new one-sheet map of Hungary and Turkey in Europe. Balkan, Greece and Turkey*. London 1800. Απεικονίζεται η «Lyssa».
14. ΑΝΘΙΜΟΥ ΓΑΖΗ, Πίναξ γεωγραφικός της Ελλάδος με τα παλαιά και νέα ονόματα, Vienna 1810. Στον χάρτη αναφέρεται το τοπωνύμιο «Λιτόχωρον».
15. VAN DER MAELEN, *Atlas de l' Europe*, 1820. Απεικονίζεται το «Litochorion».
16. PIERRE LAPIE, *Carte Generale Turquie d' Europe*, 1822. Απεικονίζονται η «Litochoria», το «R. Litochoria» και η «Scala».
17. CHEVALIER LAPIE, *Carte de la partie Septentrionale de la Grece moderne*, Paris 1827. Αναφέρονται η «Litochoria» και το «R. Litochoria».
18. FRANCE VON WEISS, *Carte der Europaeischen Turkey*, 1829. Στον χάρτη υπάρχει το «Litochori» και το μοναστήρι «M. S. Dyonisios».
19. A. H. DUFOUR, 1835, *Bataille de Pydne* (Η μάχη της Πύδνας). Υπάρχει απεικόνιση του «Enipeus R.» και δίπλα του, στη θέση του Λιτοχώρου η «Pimpleia».
20. A. H. DUFOUR, *Grece moderne*, Παρίσι 1845. Υπάρχει το «Litochori».
21. P. H. GAUTTIER, *Plan du Golfe de Salonique*, Πορτολάνος Θερμαϊκού κόλπου, 1859. Αποτυπώνεται το «Litochori» και ο «Agios Theodoros».
22. B. NICOLAIDY, *Carte de la Thessalie et de la Macedoine*, Paris 1859. Στον χάρτη αυτό το Λιτόχωρο αναγράφεται «Litochori» και η Μονή Αγίου Διονυσίου «M. H. Dyonis».
23. LEON HEUZEY, *Carte du mont Olympe*, Paris 1860. Στον χάρτη που υπάρχει στο βιβλίο του «Le mont Olympe et l' Acarnanie» αποτυπώνονται το «Litochoro», η «Scala», ο «Hos Dionysios», ο «Vythos (Enipeus)» κλπ.
24. A. H. DUFOUR and C. DYONNET, *Turquie d' Europe*, Η Τουρκία στην Ευρώπη, 1863. Στον χάρτη απεικονίζεται η «Litochora».

Ασφαλώς η παραπάνω χαρτογραφική περιήγηση στην ιστορία του Λιτοχώρου δεν είναι πλήρης, καθόσον υπάρχουν δεκάδες άλλοι χάρτες που πρέπει να ερευνηθούν και οι οποίοι μπορούν να δώσουν στοιχεία για τη μορφή, τα χαρακτηριστικά και την ανάπτυξη του Λιτοχώρου και της ευρύτερης περιοχής. Στους χάρτες που άρχισαν να συντάσσονται από τους πλέον αξιόλογους χαρτογράφους από τα τέλη του 15ου αιώνα και αργότερα, ο χώρος σημειώνεται με διάφορα ονόματα (Πίμπλεια, Lisa), ανάλογα με την εθνικότητα του χαρτογράφου και ανάλογα με το αν απεικονίζεται η αρχαία Ελλάδα ή η σύγχρονη εποχή κατά τη σύνταξη του χάρτη.

Ο χάρτης είναι μια «γλώσσα», έχει την «κουλτούρα» του, αποτελώντας και αντικείμενο τέχνης και αισθητικής έκφρασης, κυμαινόμενος μεταξύ της επιστήμης και της τέχνης, κάποτε και της φιλοσοφίας. Με τη βοήθεια των χαρτών παρουσιάζεται το πέρασμα της ιστορίας και των αναμνήσεων από το Λιτόχωρο, φαίνεται ο ρόλος του σε όλη την περιοχή για ένα χρονικό διάστημα πολλών αιώνων, απεικονίζεται και αποδεικνύεται η μεγάλη σπουδαιότητά του. Σήμερα, την εποχή που ο κόσμος φαίνεται τόσο ψυχρά λογικός, οι

χάρτες των αιώνων εκείνων, εκτός από την εξωτερική εκφραστική γοητεία τους, είναι σε θέση να δώσουν μεγάλη ποσότητα αξιόπιστων πληροφοριών.

Πηγές για τη συγγραφή της παρούσης εργασίας χρησιμοποίησα τις συλλογές χαρτών της Εθνικής Χαρτοθήκης Θεσσαλονίκης, του Κέντρου Ιστορίας Δήμου Θεσσαλονίκης και του Ιωάννη Μεγαλόπουλου από την Κατερίνη.